

Muitalægje

čuvgetusa haleduvvidi sami gaskast.

3ad Num.

Juni manost 1873.

Ias jakkoä.

Maid avkid galgap mi doaivotet albmugskuvlast?

Go sabmelaš gullo skuvlast buok čuvgetusa vuordemen, de dat læ su bælest boastovuotta. Skuvla i mate okto sattet buok dakkat, ærenoamačet dabe sameædnamest, gost olbmuk assik nuft bieðgoi daihe gukkalagai, atte skuvla færte juokkaduvvat manga sagjai juokke gieldast, ja daina lugin fast færte skuvlaaige nuft oanekažžan šaddat, atte guðek mannai æi joavda æmbo go modadde vakko skuvla jakest. Jos manak æi galgaš æmbo oappat go dam, maid skuolla olleta oapatet, dalle šadda galle sin vuotto skuvlast mælgad ucce, dastgo dak manak, gæk dalost æi doalatuvvu oppi, færtjek væltakætta juokke skuvlagaskast vajaldattet vela damge uccanaš, mi skuvlaaigest læ oamastuvvum. Stuoramus vahag almaken læ dat, atte manak, go vanhemidæsek ja daloouda-čuožoidesek æi oaine oapa ja čuvgetusa arvost adnemen, maida šaddik fuolataðmek oapa ja čuvgetusa diti. Go manna oaidna, atte boarrasabbuk, gæk buorebut galgašegje arvedet, mi olbmuš læ avkalaš, æi ane čuvgetusa manenge, de i mate læt obba imašge, jos son i ožušge čuvgetusa rakisen.

Maid galgga dalle skuvlla avkotet go almake vanhemin ja daina, gæk vanhem sagjai læk bigjum, gaibeduvvu, atte si gal-

gik mana čuvgetusa oudedet dalost? Dam gačaldaki vasteda skuvlalaga oudemus paragraffa nuft: „Albmugskuvlba oaivel galgga læt dat, atte doarjan (vækken) læt dam bajasgæssemi (oapatussi), mi dalost doaimatuvvu juokkem diti nuoraidi duotta kristalaš čuvgetusa ja sigjidi sattem diti dam diðulašvuoda ja dokkalašvuoda, mi juokke rika lattui berre, ja nuft maida, dam muddui, man muddui dilalašvuotta luoittha, viddasabbui sin doalvot dam dittui ja jurdašæbmai, mi juokkehašzi læ darbašlaš.“ Dast oaidnebetet ječak, atte lakkaaddi oaivel i læk læmaš ige mate læt dat, atte skuvlla galgga okto sattet nuoraidi dam oapa ja čuvgetusa, maid juokke olles olmuš darbaša, mutto skuolla galgga læt vanhemest vækketægjen dam harrai. Stuoramus oasse dam čuvgetusa bargost galgga sikke Ibmel ja olmušlaš laga miedle vanhem alde orrot daihe sin alde, gæk vanhem sajest læk. Væltekættes visis læ dat, atte dat ačče ja ædne, gæk doaima æva ane sodno manasga čuvgetusa diti, soddodæva sikke Ibmel ja mailme laga vuostai, ja atte soai, juoga diðulažat daihe dietettomvuodast mænnodæva dego vašalažak manasga vuostai, go soai súgjan læva dasa, atte manna govsatalla daina čuvgetusa burrin, mak æmbo makset go golle- ja silbalæk.

Gavnujek galle soabmasak, gæk gullu-

hek savvamen, atte sin manak galgašegje āuvgejuvvum olmušen ſaddat ja œneboappat go si ječak, mutto go olmuš viddasabbui singuum ſadda hallat dam āuvgetusa birra, maid si savaſegje manaidassasek, de farga fuomaſuvvu, atte sin mielast læ galli go sin manak læk ožum dam kristalaš diedo mi juokke olbmui su audogasvuoda gœinos diettem diti læ darbašlaš, gærggadvuða lokkami ja jos dasa vela letstuvvu uccanaš āllem ja riekeg, de læ ollo. Æra oapai harrai boatta manna davja vela dainage vanhemin, gæk æramuðoi orruk morraš adnemen su āuvgetusa diti, gullat, atte skuvilla **joavdelasaid** oapata, mak æi læk darbuslažak, ja danen joavdelas ja darbašmættom oappan lokkujuvvu davja kartadietto (ædnamdietto) ja darrogiella. Boarrasabbuk orruk davja dego gađaſastemen manaimesek dam āuvgetusa, maid ječak æi læk fidnim. Atte juokke ſlai oappa læ olbmui darbašlaš ja avkalaš, vaiko man dileſt læžža, orro mu mielast nuft ūielgas, atte bænta vaigad læ, atte buokak æi galga dam arvedet. Dam doaivagest, atte mi galggap ovta oaivel boattet, aigom mon dam vuorro mu rakis samidamguim uccanažai hallat dam aſſe birra. Mu mielast i gavdno mikkege oappaid, mi i læk avkalaš, go dat dai ūalmiguim gæčaduvvu, mai guim dat berre ja go dat buorredakkami adnujuvvu gaskaobmen. Mon savaſim ette veiulažžan mataši munji ſaddat digjidi, mu samidassam, dam nuft ūielgaset čajetet, atte di occagoadaſeidek oapa, gostikkenessi dat gavdnoſi. Muida Ibmel sadne dævda, atte dietto (oappa) læ avkalaš juokke dingi, daðemielde go dast læ loppadus sikke dabbelaš ja boatte ællem varas.

Oudemusta dalle moadde sane kartadiedo daihe riektabut ædnamdiedo birra.

Goas Ibmel sivdnedi olbmu dam oednam ala ja ēinjati su daggar vuoinaaddalgai guim, maid æra sivdnadusaidi i addam, de vissage son damditi dam dagai, atte olmuš galgai daid addaldagaid adnet maida danen, atte viddedet su dovdos ja oainos olgobællai daid rajadagaid, maid ješgutteg su assamsajestes gæčadedin matta oaidnæt. Son gæčča atte mi galggap lokkat dam stuorra luondogirje, maid son læ lebbim min ūalmio oudi. Dat oapata migjidi man vissis, man stuoris ja man buorre dat Hærra læ, gutto dam læ oudanbuktam. Josæra avke vela i lifčige ædnamdiēost, de dat lifči galli dasa atte dam angaſtet. Mutto dat læ maida aigalaš harrai avkalaš. Ædnamditui i gula duſſe dam diettet. maina namain gudek ædnamstukka mærkaſuvvu, goabbel okta rika læ guoimes, namaid diettet stuoramus jogain, mærkalæmus varin mailmest, mutto ædnamditui gulla maida, atte diettet maggar olmuščärda guđek rikast læ, maggar luondoſaddok, maggar raddejubme, maggar kristalaš dovdastus ja nuft viddasabbui.

Mutto don væjak lokke cælket: No go dam diedam, mi avkid dalle dam dieđost? Dam olbmui, gæst i læk æra gaibadus, go čoavjes dævdet gæst i læk æra haledus, go rubmašlaš ælatusa fidnet ain bæivai, sudnji galle ovta dakka, dastgo su oađđe vuoinqna i gaibed maidege. Oudemus maid jurdaſege olmuš ædnamdiēost oappa læ dat, atte i birgge oktage olmuš ige oktage rika duſſe ječaines. Juokke rikast vailo mimigjak, maid olmuš darbaša, ja damditi darbaša okta olmušslagja nubbin lonotallat daid burid, mi nubbin læ ligas, su rikas buri guim, mak nubbingis vailok. Mi æp birgge duſſe daina gulin, maid min mærra adda, mutto mi færtijep daina lonotet aldcemek daid darbašid, mak æra ædnamin valjibut ſaddik, go

sin je
darba
lagin
sek b
i birg
ječair
obba
ra ba
atte
naſet
baſla
men

dast,
mata
boat
læ g
guli
lono
mek
muš
pat
ke j
lifči
olm
dam
orel
oud
(luo
æra
muš
dan
oud
gas
att
ke

dai
ma
do
oaj

ædnam
guim,
issage
galgai
atte
xi daid
jatestes
a atte
ogirje,
. Dat
ris ja
m læ
lifcige
i atte
aigalaš
duſſe
ædnam-
ka læ
jogain,
ednam-
zar ol-
luondo-
krista-

No go
iedost?
dus, go
dus, go
, sudnji
vuoigna
daſſægje
, atte i
a duſſe
ak, maid
okta ol-
urid, mi
m, mak
iſſe dai-
nutto mi
ud dar-
addik, go

sin ječaſek adnemest læ. Opped fast si darbaſik min gulid ja min vuojaid, ja daina ladin ſaddik olmuſſlajak jeſgutteg guoimeſek birggetet. Mutto dat duottavuotta, atte i birgge oktage olmuſ ige oktage rika duſſe ječaines, dat sistesdoalla fast dam oapa, atte obba dat olmuſlaš sokka læ dego okta stuorra bæraš, gæn issed ja hoerra Ibmel læ ja atte i sæde oktage olmuſſlagja nubbe fuonaſet; dastgo buokak læk ovtagan darbaſlažak dam stuorra dalost, maid mi mailmen cælkep daihe goččodep.

Jos buokak lifci dam diettemættomvuodast, masa ænaſak orruk duttamen, dalle i mataši mikkege æra rika burid min lusa boattet, dastgo æp mi dalle diedaſi gost mi læ gavdnamest. Ja jos duſſe ječamek rika guli guim galgaſæimek ællet, alma aldcemek lonotkætta maidege ærras, dalle færteſæimek væltakætta haettai ſaddat. Jos æra olmuſſlajaid æp dovdashi, dalle æp mataši oappat maidege ligeb dam, maid ječamek hutke ja fuobmaſæbme migjidi oapata, ja dat lifcige mælgad uccan. Dietto ædnam ja olmuſſlajai birra læ maida migjidi oase ad-dam daina huſkin ja fuomaſemin, maina buorebut čuvgijuvvum olbmuk læk avke adnam oudal min. Giččup mi duſſe Afrika villa (luoda olbmuid, gæk æi diede æige dovda æra ædnamid, go ječasek mecid ja æra olmuſſlajaid, go afrikanalaš doake. Si læk dam sæmma dileſt dalge go duhat jage dast oudaleſt æige ærran daina fuoddoin, mai gaskast si ellik, mange æra bokte, go dam, atte sist læ — vissage vaivaš mutto daddeke addetatte — giella.

Ja de moadde sane darrogiela daihe darrogieloapa birra albmugskuvlast. Go buok mailme čuvgijuvvum olmuſſlajak læk dam dovdoi boattam, atte avkalaš læ æra gielaid oappat, go ječas, de berreſi dat læt čielgas,

atte oudemusta darbaſuvvu dat giella, mi ječas rikast læ valdogiellan ja mi masa juokke bæive adnuši. Nuft dallan go bardne-manna gosage galgaſ likkat, de darrogiel-lage adnuši.

Mutto darbaſvuotta darrogilli almaken dam siste ærenoamačet orro, atte samegie-last vailuk čuvgetussi gaskoamek. Samegie-last æi gavdno æra oappagirjek, go moadde darbaſlæmus kristalaš girje. Æra dieđo ragjai i mate sabmelaš bœssat alma darro-giela oapakætte, jos vela saggage haledifči. Darrogiella læ dam sabmelažzi, gutte dam i mate, dego dat lokkaduvvum uksa, mandu-okkai didulaſvuoda ja čuvgitusa hærvæs ja mavsolaš davvir læ čikkujuvvum. Alma giela čoavdagtaga ik bæsa dam čuogitusa davve-ra ragjai, mi dai ollo darrogiela oappagirji siste orro.

Čaccesulloſt juni manost 1873.

Dal čajetik buok min rika avisak, atte jurdaſæbme adnujuvvu dam birra, gæk gu-dek hærralienast (amtast) galgaſegje dam gæse stuorradiggai valjijuuvvut. Audea num-mireſt dam avisast mi juo arvalæmek, atte dat valjijubme i væje dagjakge mannat smava riddoitaga, ja dat oidnujuvvu juo dal du-ottan, Josjuoge dat i læk gæččameſt, atte buokak daggar mavsolaš aſest galggik læt ovta oaiveleſt, de almaken færté dat dagjut, atte sin ſadnadaddam vuokke læ davja mo-aitetatte, damditi go dasa mangi sækkan ra-kismættom sakka ja vela soaimaldagakge. Dat galle færté niedetuvvut, atte gost juokke rika asse matta særve ja oase adnet ri-ka radđejumest, de færtijek maida moadde lagaš oaivel almostuvvut, ja juokkehažast læ maida sikke loppe ja vuogadvuotta su oai-veles oudanbuktet, mutto dat i berre goas-

Sege vajaldattuvvut, atte min vuostaihako-
laš galgga oktanaga su oaivelnes arvost
adnjuvvut, nuft atte soaimaldagai ja higja-
dusai guim su æp duosto. Moft su gaibe-
dæžžap ječamek vuostai mænnodet, nuft
galggap mige dakkat su vuostai. Min oai-
vel ja jurda i læk digjidi sagin daihe čudin
čajetet, gudek min gaskast dat læ sameæd-
nam hœrralienast, galgašegje valjijuuvvut,
mutto dam mi mattep ja maida berrijep cael-
ket, atte daggarak galgašegje valjijuuvvut,
gæina sestevašvuotta læ audastattuvvum
oaivalašvuðain ja didulašvuðam, gæk ditt-
ik, maid dattuk ja maida dattuk, maid dittik.

Gonagas krunnidæbmai læ stuorradigge
miedtetam rika kasast adnut 34000 speise,
Gonagasa jakkasaš boatto dam rikast læ dai
jagi læmaš ja læ ain dalge 84000 speise.
Go dasa lasetuvvu, maid ruota rika læ go-
nagassi mærredam, de læ su jakkasaš sis-
boatto bagjel guokte čuođe duhat speise.

Ikkoin čaccesullo gieldast dappatuvi
11ad bæive dam manost dat likkotes dappatus,
atte okta bardnemanna bagjel bavte
gaččai ja manai jamas. Son læi boarrasab-
bo vieljaines lavdnjebargost, ja bargamgas-
kast son suotesen ani bagjel bavte guylat,
vaiko vielja aldes gildi dam dakkamest.
Oaive læi aibas cuovkas mannam. Son læi
ovce jakkasaš.

Olg oædnam oddasak.

Frankrika. Dam rajast go dietto
frankrika dile birra raddejume harrai addu-
juvvui dam avisa nubbe nummirest, læ dat
stuorra nubbastus šaddam, atte Tiers, gi
bagjel 2 jage læi raddejume oudas čuožžon
(præsidentens) læmaš, læ saje ærai čakkem.
Dat oasse franskalažai stuorradiggest gæk
gonagasa daihe kæisara dattuk raddejægjen,

læk duttamættomvuoda almotam Tiers rad-
dejumin, ja damditi son heiti su ammates.
Su sagjai læ dal valjejuvvum okta soatte-
herra, gæn namma læ Mac Mahon (lokkuj.
Mak Mahon). Maida dak, gæk Tiersast
legje raddebællen, læk oktan suina amma-
tidesek hæittam, ja damditi læ Mac Mahon
færtet odda raddebelid aldeis valjet. Dak
smavavaljijumek franska stuorradiggai, mak
oudal adnjujegje ollo sajen frankrikast, ča-
jetegje, atte dak gonagas daihe kæisar mi-
ellasazak vegjek, daðemielde go æmbo val-
jijumek adnjujek, æmbo valdetuvvat, ja dam-
diti si barge maida Tiersge vuost eritožžot.
I mattam Tiers buok su sanalašvuðaines,
jerbmaivuðaines ja juokke lakkai dokka-
lašvuðaines hettet daid mašotes oivid da-
tosek mielde oažžomest, vaiko mai ješ læ
stuorra arvost aðnum buokain. Mac Mahon
læ gulatam, atte son aiggo dam sæmma
vuge mielde raddejume doaimatet, go Tiers.
Mac Mahon læ 65 jakkasaš olmai ja læ aer-
rinoamaš dokkalaš soatteolmai læmaš. Mut-
tomak gaddik, atte Tiers fast ſada radde-
jume oudastčuožžon, mutto mi læp dam ba-
lost, atte franskalažak farga oktasesek doar-
rogottik. Dak guokte oase, maina nubbe
gonagasa daihe kæisar datto ja nubbe fastain
republikanalaš raddejume, læva guktug val-
dalažak.

Spanienest. Dam ædnamest dorruk
ain dalge nuftgo oudalest læ mualuvvum.
Karlistalažak orruk æmbo ja æmbo olbmuid
bællasesek ožžomen ja daina lagin maida
bæivalažat gievromen. Perpignanast doaro-
tege karlistalažak čuođe ja vidalokkas, gæk
ječasek vašalaža gitti adde dam bagjeli, atte
sigjidi galgai sin vuostehakko andagassi ad-
dut, mutto almake si baččujegje. Ollo sma-
va rievarčorragak gavdnojek spanienest, gæk
æi gula karlistalažaidi, mutto gæk rievedæ-
me læk ællemlaiben aldecesek valjim. Kar-
listalažan si ječasek lokkid, vai dai bælest
galgga sigjidi suogje gavdnot.

Prentijuuvvum F. Kjeldseth prentijumest.